

DZĒLĪVE

1970 Septembris
— oktobris

103

VI Sējums
Volumen

PROF. KĀRLIS IELEJA

jys beja ALA zynōtnu sekcijas vadeitōjs, Humanitarūs zynōtnu bīdreibas valdes lūceklis un pādejūs godūs Latviešu Inženieru Apvienības Ārzemēs viceprezidents.

Nūmirēja rūseiba zynōtnes laukā nabeja sveša Amerikas organizacijom. Jys pīsadaleja zynōtniku konferencēs, beja zynōtniskōs pētnīceibas gūda apvīneibas „Sigma-Ksi“ lūceklis un jō vōrds beja atrūnams biografiskajā izdavumā „American Men of Science“.

Pādejūs divejus godus Ieleja pavadeja Eiropā, golvonūkōrt Minchenē, izmontojūt tōs plašōs bibliotekas materialu apstrōdōšonai priķš yudiņa un vēja izmontōšonas vēstures. Jō pādejō publikacija beja „Vēja patmaļas Latgolā un cytur“ žurnalā „Dzeive“, kam beja pīvīnōta ari aptauja par vēja spēka izmontōšonu Latvijā. Ar nūmirēja aizīšonu latvišu tehniskōs preses un kulturas dzeivē ir radīs rūbs, kū gryuši aizpīldeit. Myusu kulturas dryvā tūmār paliks nūmirēja raženi dzeitō voga; tur-nōsim tū.

kuši kūpā, kōrtōjuši un publicējuši dažaidu myusu dzymtōs zemes apgobolu (ari Latgolas) volūdas, folkloras un etnografijas materialus. Nu šūs zynōtniku pulka, kas sovūs pētejumūs nūsadorbōja ar latvišu un Latvijas problemom, nagaideiti un pōragri nōcīs škērtīs prof. Kārlim Ielejam.

Pēc sovas izgleiteibas un specialitates pats byudams inženers, labi situēts ASV universitates dorbā, K. Ieleja vysu sovu breivū laiku un enerģiju zīdōja pētejumim par myusu dzimtini. Jo myusu dīnōs eksaktūs zynōtnu un tehnikas atteisteiba auļoj tik strauji, ka atteiceigī pētejumi it dreizi jau ir nūsavacōjuši, jaunōkūs dorbu pōrspāti, tod pavysam cytaidi tys ir ar ryupeigim un plaši izvārstim atskotim kaidas nūzares pagōtnē, kam palīkūša nūzeime cauri godu desmitem voi pat symtim, koleidz publicāti materiali (dokumenti, laika bīdru līceibas u. taml.), praktiski jamūt, sovu nūzeimi nazaudej nikod.

Tū apszynōja ari K. Ieleja, kod raudzeja vōkt kūpā vysvysaidas vēstures ziņas un līceibas par

Prof. K. Ieleja Amerikā.

Kārlis Draviņš

PROFESORU KĀRLI IELEJU PĪMINŪT

Myusu zynōtniku vysjaunōkō paaudze trymdā, īpaši tī, kuru specialitate ir eksaktūs zynōtnu nūzares, pošas dzeives apstōkļu dēļ spīsti dorbōlīs svešu zemu universitatēs voi specialajūs institutūs un vyslēlōkū tīsu par problemom, kas aktualas un nūzeimeigas šom svešajom tautom. Ar īpašu atzīneibu tōpēc myusu skoti vēršās uz tim latvišu pētnīkim, kas, koč svešōs universitatēs dorbōdamīs, kas jūs mudynōjušas pīsavērst ari taidim jautōjumim, kuru rysynōšona svoreiga myusu nacijas kulturai. Še vyspyrmā kōrtā var minēt myusu vēsturnīkus un senejūs dokumentu u. c. olūtu pētnīkus, bet tamleidz ari tūs humanistus, kas ari trymdā vō-

kaidu leidz šam lūti pōrradzamu un tryuceigi izpēteitu myusu dzimtines kulturas un tehnikas vēstures jautōjumu — par yudiņa un vēja spēka izmontōšonas veidim un īreicem pagōjušūs godu symtūs un ari pavysam attōlā pagōtnē. Jō pētejami beja jau tōli pavērzeiti uz prišķu, bet darbeigais zynōtnīks, naatlaideigi maklādams vēl cytas, leidz šam naatklōtas vēstures līceibas un ari atbylstūšus ilustrativus materialus, beja devīs nu ASV uz Eiropu, lai tod maklātu Sōmijas, Zvīdrijas, Dānijas, Austrijas un vairōku cytu zemu grōmotu krōtuvēs un archivūs uzīt vēl kaidus jaunus papyldynōjumus sovim pētejumim. Tim pēc kaida laika vajadzēja nōkt klajā: K. Ielaja pat beja jau īvadejis sarunas ar dažim apgōdim.

Jo dažam zynōtnīkam, kas jau sasnēdzis cīnejamu sērmgaļva vacumu, naatvairami uzamōc apziņa, ka ar dorbim jōsasteidz, ka laiks vairs naat-

ļauņ daudz kū atlikt uz tōļokom priekšdīnom, tod K. Ieleja, tikkū kai labi klīvis 60 godi vacs, jutōs eistā zynōtnīka spēka un spēju brīdumā un lūlōja vēļ daudzējus pētnīks un ari cytus planus un nūdūmus: jys aicynōja tolkā un rūsynōja uz pēteju-
mim un materialu vōkumim ari daudzus cytus in-
telektualus. Ka nagaidūt uzbrukuse ļaundabeiga
kaite (leukaimija) tik pēški izbeigs jō darbeigū, lat-
višu patriotu ceptīnim bogōtū myužu, tys nava-
rēja vēļ priekš pavysam eisa laika nōkt prōtā ni-
vinam nu jō draugim, ni nu vēļ jam pošam.

Ļūti rūseigs K. Ieleja bejis ari žurnalistikā,
publicādams presē daudz rokstu un dorbōdamīs ari
dažaidu školu, universitates u. c. izdavumu redak-
cijōs, storp cytu, iguļdeidams daudz pyuļu žur-
nalu „Sauksme“ un „Technikas Akspata“ izdū-
šonā.

Lelu aktivitati K. Ieleja parōdeja ari latvišu na-
cionalajūs sabīdryskajūs pasōkumūs ASV — dor-
bōdamīs gon Amerikas Latvišu Apvīneibā par
Zynōtņū sekcijas vadeitōju, gon kai šōs apvīneibas
Kulturas Fonda valdes lūceklis (techniskajūs jau-
tōjumūs), gon kai valdes lūceklis Humanitarūs zy-
nōtņū asociacijā u. v. c.

Studiju godūs Latvijā jys beja pīsavīnōjis vī-
neibas „Ziemelis“ saimei.

Izcylō darbinīka un technikas vēsturnīka pōrōk
agrū aizišonu nūžalōj navīn jō tyvōki draugi, ku-
ru atmiņā jys palik kai atsauceigs, jauks un sirs-
neigs cylvāks un eists latvišu patriots, bet ari
kotrys jō paziņa, kam gadejīs kaut cik tyvōk īpa-
sazeit ar nūmirēja publicēšonai gatavojamim ma-
terialim, pētejumim un ilustracijū kūpōjumim. Par
lelu laimi K. Ielejas plašais manuskriptu klōsts nav
palicis svešā zemē bez kaida pīsavārōja, kaut kur
kaidā nu svešim ļaudim īrētā ustobā, bet tī ir pōr-
jīmti sovu ļaužu aizgōdeibā.

Najauši uzamōc jautōjums, kas un kai byutu
doroms, lai K. Ielejas padareitais dorbs napalyktu
tikai manuskriptu kaudzē, bet varātu tikt turpy-
nōts un izdūts, lai klyutu pīejams interesantim —
savōktōs ziņas ir par vysim Latvijas nūvodim —
kai par Vydzemī un Latgolū, tai par Zemgalī un
Kursu. Tōs varātu ļūti nūderēt vysim tim pētnī-
kim, kas kaidreiz vālātūs ar sovīm jaunīm pīnasu-
mim papyldynōt K. Ielejas ilgūs godu pyulēs ra-
deitūs pētejumus.

Līvija Vitoliņa

CYLVĀKS, KAM DAUDZ BEJA JĒSABREINOJ

Profesors Kārlis Ieleja aizgōjis myužēibā.

Muna eisō pasažēišona ar prof. Kārli Ieleju
sōcēs tyuleit pēc Hanoveras dzišmu svātkim pī vī-
na ogrōkō reidzinīka dorba vītas durovom Lūne-
burgā. Kod pyrmdīnas pīvakarē tur īsarodom,
krāslainajā priekštelpā jau stōvēja kungs, boltim

motim, un napōrtraukti spīde zvona pūgu, kū myu-
sim ari vajadzēja spīst. Kai jau Vōcijā, apsavai-
cōju vōcyski, voi jys ari meklej tū pošu kungu, kū
mes? Tai ka pīkreitūšō atbiļde beja dizgon vōjā
vōcu volūdā, t. i., citajā baltīšu izlūksnē, jautōju,
voi jys nav latvīts. Jā, asūt gon, un minēja sovu
vōrdu.

Sōkom sasaronōt un nōcem pī slēdziņa, ka
maklātū kungu gon vairs tymā dīnā nasagaidei-
sim, un tai ka maņ ūtrā dīnā beja vēļ šys tys Lū-
neburgā kōrtojams, atīsim vēļ reizi ūtrā reitā. Kur
mes asūt apsamatušas? Vēļ nikur, bet brauksim uz
vīteju turistu mītni. Šys nasastūpamais kungs asūt
jam sūlejis sagōdōt naktsmōjas, bet nu jys asūt
bešā, un vysa багаža stōvūt stacijā globōšonā. Kū
nu lai jys īsōcūt? Myusim jys izalyka praktiskōs
lītōs tik navareigs un tik nūguris, ka sūlejomēs
jam ari izgōdōt naktsmōjas turistu mītnē, jo jam
tys nabyutu par vīnkōršu, lai gon jam nabeja at-
teiceigu papeiru. „Ak nā, pavysam nā, ļūti labi!“
jys pīcōjōs, un tai mes braucem vysī trejs uz sta-
ciju pēc jō monta, pēc tam uz turistu mītni.

Turistu mītnē ar jō uzvōrdu vīn napītyka, tai
ka jam vajadzēja atsazeit, ka ir profesors nu Ame-
rikas, kū jys pasaceja ar taidu kai klusu pazemei-
bu, itkai pīdūšonu lyugdāmīs par tū, un īsnēdze
sovus papeirus. Tai ka telpas tymā laikā vairs ni-
kur nabeja pylnas, kai myusu cīmeņu un Ameri-
kas profesoru, jam naktsmōjas turistu mītnē varē-
jom nūkōrtōt kai Lūneburgā, tai Kilē un Dānijā.

Vakareņu laiks turistu mītnē beja pōri, tōdēļ
braucem uz piļsātu atpakaļ, meklēt kū ādamu. Pī
vakareņom sarunas beja vyspyrms par aizvadeitīm
dzišmu svātkim, tod par myusim un beidzūt par jū
pošu. Lai gon prof. Ieleja nabeja lels runōtōjs, bet
mes naasom jautōtōjas, jys tūmār biži vīn eisūs
vōrdūs dizgon daudz pasaceja, nu kō daļu tikai se-
višku apstōkļu dēļ mes saceitu tōļōk. Jo cylvāks
pats nastōsta, mes naprosom. Jo seviški par priva-
tom lītom nā. Cik kotrys pats soka, pīteik. Izarōde-
ja, ka myusim beja vairōki kūpeji pazeistami, lai
gon mes vīns par ūtru nikod nikō nabejom dzēr-
dējuši. Runojūt par tim sakarā ar jūs „vōjū at-
miņu“ u. c. jautōjumim, jys par sovu gimini vīn-
kōrši pasaceja: „Beja un izbeja.“ Nikaidu roda un
tyvinīku jam nikur vairs naasūt.

Asūt, jo pareizi pīmiņu, nūdzeivōjis Vīnē 5 voi
6 mēnešus, kur bibliotekōs un archivūs pētejis gai-
sa un yudiņa spēka izmontōšonu un tō vēsturi un
vōcis bibliografiskus datus par latvišu techniskū
literaturu. Tagad asūt ceļā uz Zvidriju, pēc tam
dūšūtīs atpakaļ uz Vōciju tadūs pošūs zynōtnīsku
pētejumū nūlyukūs. Uz jautōjumu, voi jam nav
dreizumā jōbrauc atpakaļ uz Ameriku dorbā, jys
atbildēja, ka varūt dareit, kai pošam pateik un at-
sagrīzt pēc pošā īskotim. Zvidrijā jys braukšūt uz
Lundu, Gōteborgu un Stokholmu, kur vysur jam
asūt daudz paziņu un studiju bīdru nu Latvijas lai-
kim. Jo jys grybātu braukt uz Gōteborgu vys-
pyrms, muna meita pīsadōvōja jū pajīmt myusim
leidza, jo mes tur dzeivojam, un tai ka jei nōku-
šā nedēļā braukšūt uz apm. vīnu nedēļu uz Stok-